

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון
198

פרשת שופטים

לתקן המעוותים

וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהָיו לְשֹׁמֵר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת... לְעֲשׂוֹתָם לְכַלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֲחֵיו (יז, יט-כ). ביאר האבן עזרא שנצטווה בזה המלך על עסק התורה ביותר, מפני שבידו לשמור את כל דברי התורה, כי בכוחו לתקן המעוותים והמתרחקים מדרך התורה. כי מלך ישראל ההולך בדרכי התורה באמת הרי שנעשה למהותה של תורה, כמו שכתב הרמב"ן שהוא שאמרה תורה 'והיתה עמו', לומר שהתורה עצמה תהיה עמו, וכדרך הנאמר בשלמה (במלכים א' ה, כו) "וה' נתן חכמה לשלמה", ועוד נאמר בו (בדבה"י א' כט, כג) "וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דויד אביו, ויצלח וישמעו אליו כל ישראל". ולכך כפי שמכרזת התורה בראש כל קריה "הבינו פתאים ערמה וכסילים הבינו לב" (משלי ח, ה), שמעוררת היא את כל העוסק בה לשמה לשוב לדרך ה' באמת, כן נשפע כח זה במלך ישראל הדבק בתורה באמת כראוי, להשיב כל ישראל לדרך ה' ב"ה.

בי מלכים ימלוכו

והוא מפני שמלך ישראל מתוך דבקותו בתורה נעשה למלך, כמו שמכרזת התורה עוד ואומרת "בי מלכים ימלוכו" (שם במשלי ח, טו), ולמד מזה גניבא במסכת גיטין (בדף סב ע"א) שרבנן הרי הם מלכים, וכן דרש רבי חגי בירושלמי פאה (פ"ח ה"י) ממקרא זה, שכל שררה שניתנה, בתורה ניתנה, וביאר הריקאנטי (דברים יז, יז) שהוא משום שאך מתוך דבקותו בתורה נעשה מרכבה למידת המלכות האחודה בתורה, ומפני שנתגלה בו מידת התורה בשורשה יש לו להיזהר ביותר לשמרה כראוי, כי מתוך חכמתו הגדולה הזו יכול לדרוש אחר התגלות שלמותה בעולם, ויכול להימשך בזה יותר מכדי צרכו עד שיבוא לכדי טעות חלילה, וכענין שלמה שהיטו נשיו את לבבו.

והוא שנצטוו ישראל להעמיד להם מלך, בכדי שיהיה להם כגילוי לקדושת התורה כנתינתה מסיני, ותהיה חקוקה בקרבם כראוי. ועל כך מצפים אנו לחוטר מגזע ישי שהוא שידע להשיב לנו דרך התורה בקדושתה ויראתה כפי שנמסרה למשה בסיני, כמו שנאמר במשה טרם הסתלקותו (בדברים לד, א) "ויעל משה מערכות מואב", ודרשו זאת בספרי (וזאת הברכה, שנו) שהראהו הקב"ה שלשלת המלכים העתידיים לעמוד מרות המואביה, זה דוד וזרעו, וביאר השפתי כהן (דברים לד, ב) שהראהו הקב"ה כל זה בכדי לפייסו ולומר לו שהוא היה מלך הראשון וכולם נגריים אחריו והכל לו יחשב, שכמו שכל הנביאים נאצלו מנבואתו, כן כל סיבת מלכותם של כל מלכי ישראל היא נתינת התורה כאמור.

וקרא בו

כי מלך ישראל מתאחדת מהותו עם מהותה של תורה, כמו שביאר האלשיך (בדברים יז, יט) שזהו שנצטוו 'והיתה עמו', שאין דיו שיעסוק בתורה, אלא צריך הוא שתהיה בקרבו ממש, וכמו שדקדק בספר מעלות התורה (ד"ה וירחיק את) ש'והיתה' הוא לשון חיבור וקדושתו כמו שאמר במסכת קידושין (בדף ה ע"א), היינו שצריך לשמוח עמה ולהיות עמה ולהתחבר עמה. וכן דקדק הבת עין (בפ' שופטים) מה שבתחילה אמר הכתוב 'והיתה עמו' בלשון נקבה, ולאחר מכן אמר 'וקרא בו' בלשון זכר, ללמדנו שדברה התורה במי שכל כך נתפשט ממהותו בדבקותו בה' ב"ה, עד שנעשה מרכבה ליחוד קוב"ה ושכינתיה כמו שאמר רשב"י בתיקוני"ז (בתיקון כה, דף ע"א). ובכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אין לו שום כוונה לעצמו כלל, אלא רק לשם ה', לייחד קוב"ה ושכינתיה,

ובזה נתקיים בו 'והיתה עמו', שתהיה התורה דבקה עמו מרוב התפשטות הגשמיות, שהרי אורייתא וקוב"ה חד הם כמו שאמר רשב"י בזוהר בראשית (בדף כד ע"א), ואז יתקיים בו 'וקרא בו', שיתהפך למהותה של תורה וגילוי רצון ה' בעולם.

לא ירבה לו

ועיקר מה שתלויה מידת המלכות בעסק התורה הוא מפני שבה ועל ידה לא יטעה המלך לשייך המלכות לעצמו, כי יעמיד לנגד עיניו תמיד את גדולתו ורוממותו יתברך כפי שנתגלה בתורה, ובכך יהיה ממש כאינו כלל, וכל עיקר מלכותו תהיה רק כסימן וציון למלכותו יתברך. וכמו שביאר הצרור המור (דברים יז, טז) שכנגד כל טכסיסי המלכות בהם נוהגים המלכים בכדי להעמיד מלכותם, שהם ריבוי הסוסים לצורך מלחמה, והחיתון עם מלכים רבים בכדי להעמיד מזרעו מושלים, וריבוי הכסף בכדי לקנות שם בכל המלכויות, כנגד כל זה צוותה התורה על מלך ישראל שלא יטה אחרי ריבוי הסוסים והנשים והממון, אלא תהיה עיקר תפארתו רק עסק התורה, ובה ועל ידה יזכה לבוא לכל אלו הדברים בנצחונם של מקום שלא בדרך הטבע.

למען ילמד ליראה

ולכך נצטווה על עסק התורה ביותר מכל ישראל, כמו שכתוב 'וקרא בו כל ימי חייו', ואמרו בספרי (שופטים פסקא קסא) שבא הכתוב לרבות הלילות ושלא יפסיק לרגע קל מעסק התורה, וכמו שאמרו במסכת סנהדרין (בדף כא ע"ב) שבכל מקום הראוי לקראת בתורה, הרי הוא קורא בה, ועושה הוא אותה כמין קמיע ותולה בזרועו, לקיים מה שנאמר (בתהלים טו, ח) "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט", וכמו שכתב הרמב"ם (מלכים ג, ו) שמפני שלבו הוא לב כל קהל ישראל, לפיכך דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם. והוא מפני שצריך הוא לבוא ליראה גדולה מפניו יתברך, כמו שכתבו המסילת ישרים (פ"ה) והמלבי"ם (בדברים יז, יט) שהוא מפני שצריך המלך לבוא ליראה גדולה מהדרת רוממותו וגדולתו יתברך, ויראה זו נלמדת רק מתוך רוב ההתמדה בתורה ודרכיה מבלי הפסק, מתוך שיהיה מתבונן ומעייין בזה תמיד בשבתו, בלכתו, בשכבו, ובקומו, עד שיקבע בדעתו אמתת מציאות שכינתו יתברך בכל מקום, והיותו עומדים לפניו ממש בכל עת ובכל שעה.

לבלתי רום לבבו מאחיו

ובזה תיכון מלכותו באמת להיות לגילוי למידת מלכותו יתברך השוכן את דכא, ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כמו שאמר רבי יוחנן במסכת מגילה (בדף לא ע"א), ושלא כדרך המלכים שבעולם שכל מהות מלכותם היא בכדי להשתרר ולהתנשא על כל. וכמו שכתב המאירי בחיבור התשובה (משיב נפש מאמר א, פ"ה) שעל אף שלצורך תיקון העם מוכרח שיתנהג המלך במידת הכבוד והגדלות, וכמו שציוותה תורה (דברים יז, טו) "שום תשים עליך מלך", ודרש רב אשי זאת במסכת סנהדרין (בדף יט ע"ב) שצריך שתהא אימתו מוטלת עליך, עם זאת נצטווה המלך לעסוק בתורה תדיר ולשוות ה' לנגדו תמיד בכדי שלא ירום לבבו מאחיו, שיתדמה למידת מלכותו יתברך שעל אף שאגאות לבש', עם זאת אף תכון תבל בל תמוט' (תהלים צג, א), שכל גאותו ורוממותו הוא סיבת עמידת עמידת וקיום הארץ. ולזה זכה שלמה מתוך ששאל וביקש מלפניו יתברך "ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך" (מלכים א' ג, ט), והבטיחו הקב"ה לתת לו לב חכם ונבון על כל אשר היה

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת:

אביאל בנימין בן גלינה, יוסף בן אלישבע הדסה, דוד בן חנה, יגאל בן מזל ויוסף

להקדשות ניתן לפנות בטל' 076.599.599.1

לעילוי נשמת

שיינא בת מיכל, גאולה בת דינה

חי בן סימה

דבורה יעל בת בתיה ע"ה

וכל עיקר מלכות שלמה היתה מצד כבוד התורה, כמו שאמרו בדברים רבה (ה, ו) שש מעלות היו לכסאו, ועל כל מעלה ומעלה היה הכרוז כורז כותב אחר מענין המשפט, וכן ובמדרש אבא גוריון (פ"א) אמרו שעל כל מעלה ומעלה שעלה בכסא היה קורא פסוק אחר משבח התורה, ובילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרו) ובמדרש פנים אחרים (נוסח ב, פ"א) מובא עוד, שכאשר היה עולה לראש כסאו היתה יונה של זהב יורדת מן העמוד במנגינת ופוחתת הארון ולקחת ספר תורה ונותנת לתוך ידו של מלך לקיים מה שנאמר 'והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו'. כי היתה על עיקר מלכותו מצד גילוי כבוד התורה לאין שיעור כאמור.

הטו את ליבו

אמנם לרוב אהבתו לתורה טעה במה שהרבה נשיו כאמור, ולכך סרה ממנו שלמות המלוכה שבתורה ולא נקבעה מלכותו לנצח, אמנם כבר נשבע ה' לדוד שמפרי בטנו ישית לכסא לו (תהלים קלב, יא), והוא מלך המשיח אליו אנו מצפים, שהוא ישיב ויגלה לנו דרך האהבה העזה שבתורה כפי שלימדנו דוד אביו, וישיב מלכות שלמה על מכונה. כמו שכתב הרמ"ע מפאנו (במאמר חקור דין ח"א פכ"ו, ובמאמר מאה קשיטה ס' צד) שמפני שנתבטלה התורה בימיו מתוך עושר באו ישראל לכדי ביטול התורה בעוני הגלות, אמנם הלכה מלכותו של דוד ונתגלגלה מדור לדור מתוך שקיימו התורה והוכיחו והעמידו דרך התורה בישראל מתוך עוני, עד שסוף דבר ישובו ישראל לקיימה מעושר בימי מלך המשיח.

והוא כמו שכתב הבני יששכר (מאמרי ניסן ב, א ובאגרא דכלה פ' בא) שכנגד מה שנמשלת מלכות דוד ללבנה, כנאמר בה (בתהלים פט, לח) "כירח יכון עולם", ואמרו בפסיקתא רבתי (פט"ו) שכשם שהלבנה הולכת ונוספת עד חמשה עשר לחודש, כך ממשלת ישראל מן אברהם עד שלמה חמשה עשר דורות הם, ומה לבנה מחמשה עשר בחודש ואילך מתחסר אורה, כך מן רחבעם עד צדקיהו חמשה עשר דורות הם עד לחורבן. אמנם באמת שבעה עשר דורות הם עד צדקיהו כמו שכתב היפה תואר בשמות רבה (טו, כו), אלא שישראל נדמו לחודש בו יצאו ממצרים, שהיה בו ב' ימים יותר, מפני שנתהפכו בו ב' לילות ליום, ליל יציאתם ממצרים ולילה שעמדו בו על הים, שהיה מאירים לילות אלו כיום, כמו שאמרו בזוהר בא (בדף לח ע"א) ולכך יתירים היו בחודש זה שני ימים. ומתוך עסק התורה של דוד יתקיים בו 'למען יאריך ימים על ממלכתו', שיאריך אור היום ויתגבר על חשכת הגלות, ויתקיים בנו מקרא שכתוב (במכ"ה ז, טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שתתהפך חשכת הגלות להיות כאור יום, ותתקיים הבטחתו יתברך לישראל "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (יחזקאל לו, כה).

"ותעל שוועתם אל האלהים" (שמות ב, כג)

משיעור יום ד' במדבר תשע"ז

א

הימין היא מלכות דקדושה וסוד האמונה, וכנאמר בדניאל (יב, ג) "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך", שהוא בקץ הימין בתחיית המתים כמו שאמר רב אשי במסכת סנהדרין (בדף צב ע"א), וכמו שאמר רשב"י בזוהר בראשית (דף נד ע"א), וכנגד זה יש 'קץ הימים', והיא מלכות דסטרא אחרא שעליה אמר הקב"ה "קץ כל בשר בא לפני" (בראשית ו, ג), ש'בא לפני' הוא שבאה ועלתה מלכות דסטרא אחרא להסתיר למלכות דקדושה. והוא שאמר ריש לקיש במסכת פסחים (בדף נו ע"א) שכאשר רצה יעקב אבינו לגלות לבניו את הקץ, הוא 'קץ הימין', שהיא ענין מלכות דקדושה הנגלית תמיד לעיני הצדיקים, ונסתלקה ממנו אז השכינה, חשש שמא יש בבניו מצד מלכות אחר חלילה שהיא 'קץ הימים' ומלכות המסתירה למלכות השי"ת, וכענין שהיה קין קשור במקום זה כמו שאמר רשב"י שם בזוהר בראשית (בדף נד ע"א) שהיה קין עובד להשי"ת מתוך צד זה של 'קץ הימים', ועל כך השיבוהו השבטים, כשם שאין בליבך אלא ה' אחד, כך אין בליבנו אלא ה' אחד, לומר שאין בליבם צד הסתרה על מלכות ה'.

וענין זה שהשיגו צדיקים שיהיו נכללים תמיד בכל עבודתם ב'קץ הימין' ולא ב'קץ הימים', הוא סוד נורא וגנוז מאד, וגם בין הצדיקים שהשיגו מענין זה ישנם מדרגות ומעלות זה למעלה מזה, וכהפך מדרגת 'דומם' מדרגת ה'מדבר', וגם צדיקים שהשיגו מענין זה יש בזה דרגות על דרגות, וגם צדיקים גדולים מאד מאד שהיו כל ימיהם במסירות נפש גמור בכל עבודתם למען מלכותא דשמיא, וכל כוונתם ורצונם בכל עסק התורה היה

לפניו ולאחריו. ולכך נמשחו המלכים בשמן, לרמז למלך שעם היותו ממשיך כבוד אצלו ומתנשא ומתגדל על העם לצורך הנהגתם כאמור, וכענין השמן הרומז לעליונות ורוממות, עם זאת יהיה לבבו נכנע אל ה' מצד מדת הענוה, וכענין השמן המחליק ומרכך הדבר הנמשח בו.

ואת החוקים האלה לעשותם

ובכך ימשוך המלך לבב כל ישראל לאביהם שבשמים באמת כראוי, כמו שנצטוו 'לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם', וכמו שאמרו בירושלמי סנהדרין (פ"ב ה"ו) וכן הוא בתוספתא סנהדרין (ד, ה) שמן המלך למדים קל וחומר, שמה הוא שעסוק הוא בצרכי ישראל נאמר בו 'וקרא בו כל ימי חייו', שאר בני אדם על אחת כמה וכמה. וכן נפסק בטור ובשולחן ערוך (באו"ח סי' מז סעיף י) שעסק התורה אין לו הפסק ולכך אין מברכים מחדש בכל עת שבא ללמוד אחר שהפסיק מלימודו, וכמו שכתבו התוספות במסכת ברכות (בדף יא ע"ב בד"ה שכבר נפטר), והרא"ש בברכות (פ"א סי' יג) ובתשובותיו (בכלל ד אות ב), שלמדים אנו זאת מחיוב המלך בעסק התורה ללא הפסק, כמו שכתב הרביד הזהב (דברים יז, ט).

כי כל עיקר מה שנצטווה המלך כל כך על עסק התורה הוא בכדי שיבוא בזה להשיב את ישראל לדרך התורה כראוי, וכמו שביאר ההעמק דבר (דברים יז, ט) שעל כך נאמר בו 'לשמור את כל דברי התורה הזאת... לעשותם', שהוא מי שבידו להעמידם על תקונם על ידי אחרים, וכמו שאמרו בירושלמי סוטה (פ"ז ה"ד) שעל אשר נאמר (בדברים כז, כו) "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת", קרע יאשיהו בגדיו ואמר עלי להקים. כי אך בזה נמדדת מלכותו של מלך ישראל, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (יא, ד) שאם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח.

מה אהבתי תורתך

וראש לכל היה דוד המלך שגבר חשק אהבתו לתורה למאד מאד, כמו שאמר (תהלים קיט, צז) "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", ומובא במדרש שוחר טוב (שם) שהעיד ואמר בזה שכאשר הלך למרחץ היתה התורה עימו, וכאשר ישן היתה עימו, ולא הניחה כל עיקר, ולא היתה עליו משאוי אלא זמירות, וכמו שאמר (שם, נד) "זמירות היו לי חוקיך", ואף היתה לו לשיחה, כמו שאמר 'כל היום היא שיחתי', וכן ציווה ומסר הדרך לשלמה בנו, כמו שאמר שלמה בשבח התורה שהיא 'אילת אהבים ויעלת חן... באהבתה תשגה תמיד' (משלי ה, ט), שהכל אוהבים אותה, ועל כך אמר שלמה (בקהלת ט, ט) "ראה חיים עם אשה אשר אהבת", שכל מי שאוהב את התורה אינו אוהב אלא חיים.

ב

ודרך עבודת הצדיקים שעניניהם נשואות תדיר על תכלית זו הנקראת 'קץ הימין', בו נתגלה מלכותו יתברך לעין כל, ואמרו בזוהר נח (בדף סב ע"ב) ותרומה (בדף קלד ע"א ואילך) שיש קץ מצד ימין ויש קץ מצד שמאל, 'קץ

ג

והענין הוא מצד סוד מידת המלכות, כי מצד אחד היו הצדיקים פועלים בטררחת ויגיעות גדולות עד מאד, והיו מכתתין רגליהם וכל מוחם היה ביגיעה ללא הפסק תמיד על התורה ועל העבודה, ולהשיב שמות ישראל אל הש"ת, והנה בכל זה היה להם צורך גלות מידת העוז והגבורה, וכענין שהיה משה רבנו צריך לנהוג כנשיא ומנהיג, שבכל זה יש צד מלכות, אמנם מאידך לא היו תופסים מקום כלל בעולם, והיו אין גמור ובטלים מכל וכל בפני כל אחד משישראל ובפני התורה ובפני כל בריה עד שמחמת הענווה והביטול לא תפסו מקום בעולם כלל. ואילו היו באים לכל המדרגות אך היה בהם שמץ של ממשות שהיתה מסתרת למלכות ה', הנה בזה היו בעיניהם כמו שלא זכו כלל למדרגת 'קץ הימין', ועל אף שהכניעו למלכות דסטרא אחרא שהיא 'קץ הימים', הנה בכדי לזכות למלכות דקדושה ו'קץ הימין', צריכים היו לבוא למדרגה של ביטול שכמעט רק הש"ת בעצמו יכול להעיד עליהם שזכו למדרגת 'קץ הימין' ואין בהם איזה ממשות כל שהיא ואיזה סיגים המסתירים לתכלית שלימות מלכות ה' ב"ה.

ולכן כאשר אמר הקב"ה לדניאל 'ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך', שאל לו דניאל 'לקץ הימים' או 'לקץ הימין', ואמר לו הקב"ה 'לקץ הימין', כמו שאמר רשב"י בזוהר בא (בדף לד ע"א) ותצוה (דף קפא ע"ב), שבזה העיד לו הקב"ה שזכה לכוון כל ימיו בעבור גילוי המלכות דקדושה בשלימות, וכמו שאמר שם רשב"י שאפילו דניאל שהיה שלם בכל מיני שלימות היה מתפחד וחושש שמא הסתיר בנשיאותו את מלכות דקדושה ולא היה בטל כאין גמור, וזהו שאמר שם רשב"י שלכך היה דוד המלך ירא מאד שלא הסתיר למלכות ה', והיה מתפלל 'הודיעני ה' קיצי ומידת ימי מה היא' (תהלים לט, ה), שהיה חושש כל ימיו אם אינו מסתיר חליה למלכותא דשמיא, ורצה לידע שהוא בדרך הנכון והאמת בכל תורתו ועבודתו, שהרי גם קין חישב לעבוד להש"ת ולהביא לפניו קרבנות, אך מפני שלא ביקש דרך נכון ואמת איך לעבוד לה' ב"ה, בא מתוך גאון ורצון למלכות, עד שהיה קרבנו נחשב מצד הסטרא אחרא, ולא עלה לפני הש"ת כלל.

ועל כך אמרו לו בניו של יעקב כשם שאין בליבך אלא ה' אחד כך הוא בליבנו, לומר לו שהגם שהיא מדרגה גדולה במעלות הצדיקים, הנה נמצאים הם במדרגה זו ואין בהם כל צד הסתרה על מלכות שמים, וכל מגמתם ועבודתם היא על ענין הכתוב 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא ויהיה ה' אחד ושמו אחד' שהוא ענין 'קץ הימין' והם בדרך עבודת הצדיקים האמיתית כאמור.

ד

וכך היא דרך הצדיקים והמנהיגים האמיתיים שהיו לנו בכל הדורות, שלא היו תופסים מקום לעצמם כלל, וכל עניינם היה רק לרומם נשמות ישראל, ולא היה בנשיאותם צד שררה ומלכות על עם הקודש כלל, ותמיד היתה מגמתם להאיר הדרך לפני ישראל, והיו בעיניהם כדוגמת עבד ההולך לפני אדונו עם אבוקה להאיר לו את הדרך. והוא דקדוק לשונו של רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן במסכת יומא (בדף לח ע"ב) שעד שלא כתבה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי, ללמדנו שכל מטרת הצדיקים היא להיות 'שמש', וכל מה ששלח לנו הקב"ה את הצדיקים הוא בכדי שלא נהיה רגע אחד בחושך ויהיה לנו אור תמידי לפנינו, והיא משמעות 'מנהיג ישראל' שכל מגמתו להרים את ישראל ולהורות להם הדרך, שידעו לאן הולכים הם בעולם, וידע כל אחד איך מתקרב הוא להש"ת מהמקום בו הוא נמצא.

והנה מחמת שירדנו בדורות אלו מטה מטה ונתרחקנו כל כך מהמחשבה על מלכות ה' ב"ה ובית המקדש, נמצאים אנו סמוכים אצל 'קץ הימים', שהיא קליפה הנקראת 'קץ כל בשר' כמו שאמרו שם בזוהר נח (בדף סב ע"ב) ותרומה (בדף קלד ע"א ואילך), כי הלכו ונתרחקו כל הבריות מדרך אנוש, ונעשה בעולם דעת של גאות ומלוכה מה שלא היה בדורות קודמים, שנמשך בעולם עזות וטומאה גדולה מאד של גאווה, ולכך אין אנו מבינים מה החיסרון שיש לנו בדור הזה, וכמה גודל הריחוק שלנו מבית המקדש והבקשה למלכות הש"ת.

והדרך שנוכל לצאת מהגלות היא בדרך אחד שלימדנו התורה הקדושה, והוא שיועקו ישראל מעומק ליבם שמואסים הם במלכות בשר ודם וכל ממשות שמצד מלכות הרשעה, וחפצים הם במלכותו יתברך ללא כל הסתרה וחוצץ כלל. וכשם שלא יצאנו מגלות מצרים אלא מתוך הזעקה והשוועה לפני ה', כמו שהעיד הכתוב (בשמות ב, כג) 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויועקו ותעל שוועתם אל האלהים', וסמך ואמר מיד 'ומשה היה רועה' (שמות ג, א), שהיה מתוקן לגאולה כמו שאמרו בשמות רבה (ב, ד). כן מהגלות הזו נצא מתוך זעקה להש"ת על גילוי מלכותו יתברך. וכשם שתחילת ישועת ישראל במצרים היה שנתן להם קב"ב לב להבין שכל מלכות בשר ודם זהו צד אכזריות, ואין גילוי של רחמים אלא במלכותו יתברך לבדו, שאחר שירדו מטה בצרת השעבוד נכנס בכל חדרי ליבם שצריכים הם לצאת מתחת יד מלכות הרשעה ולבקש את מלכותו יתברך, כן הוא גם עתה שמתוך שנבקש ונזעק מכל חדרי הלב את מלכותו יתברך יתקיים בנו מקרא שכתוב (בישעיה סה, יט) 'וגלתי בירושלים וְשִׁשְׁתִּי בעמי, ולא ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה'.

ה

והנה הם שתי דרכים בהם יוכל האדם לבוא לידי זעקה בבקשה על בקשה לקבל עול מלכותו יתברך, הראשון הוא מצד היראה, והשני הוא מצד יראה ואהבה עליו. הזעקה מצד היראה הוא כענין הקרבנות, וכמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר צו (בדף כט ע"ב) שקבלת עול מלכות שמים מתוך הכנעה בקבלת יסורי עניות לתלמידי חכמים הרי הוא כמדרגת הקרבנות, כי רומזים התלמידי חכמים לכלי המקדש שבגלות בזכות מה שמשמשים הם לחכמים, וזהו זעקה מתוך השעבוד והטלטול שיש לחכמים בעסק התורה שבעל פה כמובא בתנא דבי אליהו רבה (פ"ט), והזעקה היא על כבוד התורה וכבוד ישראל, על אשר באו לומדי התורה לכדי כל שילמדו התורה מתוך עניות, מפני שכלי המקדש בגלות. ועל כך אמר רבי יונתן במסכת אבות (ה, ט) שכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, שכאשר יקיים התורה מתוך המחשבה על לומדי התורה שלומדים מתוך דחקות ועוני, שזהו מפני החורבן כאמור, סופו לראות בעושר הגאולה וגדולת לומדי התורה.

ומצד יראה זו הוא כל החיסרון שיכולים אנו לראות בחוש, כי כל חיסרון שיש לאדם נמשך זאת מהחסרון הכולל במנוחת השכינה בבית ה', ואין צרה בעולם שאינה מחורבן בית המקדש. ולכך בכל חסרונותיו יש לאדם לשתף שם שמים בצערו, שיזכור שעיקר החסרון באמת כפי הנוגע לשכינה גדול הוא עד למאד, ואילו נמשך דבר מועט מחסרון החורבן. על כך אמר רב הונא בר ברכיה בשם רבי אלעזר הקפר ב מסכת ברכות (בדף סג ע"א) שכל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו, שכנגד מה שזוכר את העניות של לומדי התורה ואת חסרון ישראל בתוך צערו, ומקשר זאת לענין החורבן ומיעוט כבוד שמים, הנה כנגד זה כופלין לו פרנסתו ו'סופו לקיימה מעושר'.

ו

והדרך השניה שעל ידה נבוא לידי זעקה על כבוד מלכות שמים הוא מתוך יראה ואהבה עליו, שתהיה הזעקה מתוך 'יראה עלאה' והתבוננות על אור בית המקדש שנחסר מאיתנו, אם בתיקון חצות, אם בזכרון ירושלים על השולחן, ובברכת בונה ירושלים שבתפילה, שבכל זה מתעורר האדם מצד היראה וחסרון האור של בית המקדש. וכן תהיה הזעקה מתוך גילוי אהבה עלאה, היא אור בית המקדש הנמשך על כל אחד מישראל בשלושת הרגלים פסח שבועות וסוכות. כי הרגלים הם זכרון בית המקדש מתוך אהבה, שהרי כל מהות הרגלים ומצוות העליה לרגל הם בבית המקדש, ורק מתוך רחמים החכמים המשיכו לנו את אור הרגלים אף כעת בזמן הגלות, שנתנו לנו מצוות ארבע כוסות ומצות ומרור בפסח, וארבע מינים בסוכות, ותפילות מוסף בכל הרגלים, שכל זה הוא המשכת המצוות התלויות ברגל גם כעת בזמן החורבן, והכל בכדי שנוכל לקבל מאורו של בית המקדש ונבין מה חסרים אנו מצד אהבה, ומתוך האור הנשפע ברגל נבוא לחפץ גדול והשתקקות אמיתית לבניית בית ה', שזוכה ונוכל כבר לקיים לכל ענין הרגלים ולקבל מאור בית המקדש בשלימות.

והמשכת אור הרגלים לכל ימי השנה הוא מתוך לימוד הלכות בית המקדש והעסק בתלמוד השייך לעניני בית המקדש, וכמנהג צדיקים שלא משו משולחנם מסכתות מנחות וזבחים ומשניות קדשים וטהרות, עד שהיו חיים

את האור של בית המקדש בכל יום ובכל רגע. וזה שהיה שמואל לומד עם דוד המלך את מגילת המקדש כמו שאמר רבא במסכת זבחים (בדף נד ע"ב), ושם מסר לו לכל סודות בית המקדש והמשיך לו כבר אז את כל אור שלושת הרגלים ובית המקדש. והיתה מדרגת לימוד נעלית מאד, שכפי שהפרש יש בין לימוד הדברים בדרך הסוד לבין הלימוד בדרך הפשוט, כן מדרגת לימוד הסוד של דוד המלך מפי שמואל הנביא היתה מדרגה נוראה מאד, ולכן אילו היה בונה דוד המלך לבית המקדש לא היה נחרב לעולם, משום שבכל דבר שהיה עושה למען בית ה' היה עושהו מתוך הביטול הגמור שהיה דוד המלך כ'אין' המוחלט, מתוך שהיה מכוון כל ענין כפי סוד הדבר שלימדו שמואל הנביא לכוון הכל לכבוד השי"ת בשלימות גמור שאין שלימות אחריו, ולכן היה זה בית נצחי שלא היה נחרב לעולם, וכן אם היה משה רבנו נכנס לארץ ישראל והיה בונה לבית המקדש לא היה נחרב לעולם, כי היה יודע לכוון הכל כפי הסוד בשלימות, והיה קובע את יסודות המקדש של מטה כאן בארץ בדיוק רב כפי שהוא במקדש של מעלה, עד שלא היתה בו שליטה לחיצונים כלל.

ולכן טוב שירגיל האדם את ליבו ומחשבתו לזעוק אל ה' יתברך תמיד, וגם בתפילות כסדרן ימצא מקום למחשבה והתבוננות אין מתנפל הוא לפני ה' וזעק אליו מקירות הלב, כי זעקה מקירות הלב גדולה ביותר מכל זעקה בקולי קולות, ומי שעולה במחשבתו להתחנן לפני השי"ת ולהתנפל לפניו ולזעוק אליו מקירות ליבו נושא הוא חן בעיני השי"ת מאד, שבזה מגלה הוא לפניו את הקשר והתלות שיש לו אצלו ואת הרצון שלו לדבוק בו. ואפשר לדקדק שהוא מה שנאמר 'ותעל שוועתם אל האלהים', וכן נאמר 'הנה צעקת בני ישראל באה אלי', לומר שקרובה היא אצלי לבדי, והוא מפני שזעקו מתוך הלב ולא בקול ודיבור, וכפי שנודע מדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דורשי הפסח י"א) ובפרי עץ חיים (שער חג המצות א) שבמצרים היה הדיבור בגלות, אם כן עיקר מה שזעקו היה זה מתוך קירות הלב, ובמחשבתם היו זועקים לפניו שיפדם ממלכות בשר ודם, שהיא מלכות דסטרא אחרא, ובקשו את מלכותו יתברך לבדו עליהם, ועל ידה שלח לנו הקב"ה מנהיג כמשה שכל חפצו הוא רק במלכותו, וכן לא עזבנו ה' ב"ה ושלח לנו צדיקים כשמואל הנביא ודוד המלך שהיו נשואות עיניהם תמיד רק אל 'קץ הימין', וכן בכל דור שולח הקב"ה צדיקים שהם כ'שמש' להאיר לפנינו.

וכך ירגיל האדם את עצמו בכל דבר ובכל ענין שיהיה לו בסמוך אצלו דרך וענין הזעקה לה', וכל שאינו מבין דבר בלימודו יזעק תיכף מתוך קירות ליבו שיזכה להבין התורה ולידע ולברר כל לימודו בשלימות, וכן בכל דבר גשמי שעושה יקח לעצמו את הזעקה שתהיה לו לעצה טובה ודרך נכונה על כל דבר. וסגולה נפלאה היא לזעוק לה' במחשבתו קודם שישן ומתוך חרדי ליבו לשוב לפניו ושישיעו מכל מיצר, ובזה מובטח לו שינצל מהרהורים רעים וכל מיני גזירות קשות ודינים רעים, וכפי שנהגו והרגילו עצמם צדיקים תמיד להתפלל בקול נמוך ותהיה זעקתם בלחש (כתר שם טוב אות קסו).

וכאשר אין רגיל האדם לזעוק במחשבתו אל השי"ת אינו יכול להגיע למדרגה של אמת, ואפילו שמואל הנביא שהיה אב למלכי ישראל, כנאמר עליו "וכסא כבוד ינחילם" (שמואל א' ב, ח), שהוריש כבוד מלכים לשני מלכים כמו שאמר רשב"י בזוהר ויקרא (בדף י"ט ע"ב) הנה אפילו הוא צריך היה לזעקה, ולכן נאמר בו 'בקוראי שמו', כמו שכתוב (בתהלים צ"ט, ו) 'משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, קוראים אל ה' והוא יענם', אם כן כל שכן אנו שצריכים אנחנו לצעקה תמידית אליו יתברך, שיהיה לאדם מקום במחשבתו בו הוא זועק ומתחנן אל השי"ת, ובזה מבטל האדם מעצמו דינים של שנים.

ועיקר מעלת הזעקה הוא שיוכל לזעוק על מלכות השי"ת ועל הגאולה וכבוד שמים, וזה היה תכלית כל המנהיגים והצדיקים של עם ישראל, להביאו לידי כך שנפנה אליו יתברך ונבקש את מלכותו, ובזה נמצא חן לפני השי"ת ונהיה קרובים וסמוכים אצלו יותר, עד שנזכה להתגלות משיח שיעביר את מלכות הרשעה מן העולם וינקום נקמות ישראל ויגלה מלכות דקדושה בכל העולמות.

ותכלית התבוננות העסק והלימוד בענין בית המקדש וענין תיקון חצות וזכרון בית המקדש הוא שיבוא האדם מתוך כך לזעקה אמיתית מתוך חרדי ליבו על גילוי כבוד מלכות שמים ובנין בית המקדש, וטוב היה לאדם אילו היה מעורר עצמו שנים רבות על ענין זה בכדי שיבוא פעם אחת לפניו זעקה אמיתית אחת נקיה ללא כל פניה על גילוי כבוד מלכותו של בורא שמים וארץ, שבזה מתקן לכל הגלגולים עד חטא אדם הראשון וזוכה למחילת עוונות, וגם בגשמיות יחולו אצלו כל ההשפעות הטובות וכל הברכות, כי אומר הקב"ה כביכול על אדם זה, אתה דואג על שלי, הנה אני דואג על שלך, וכמו שאמר רבי יהודה בזוהר שמות (בדף כ ע"א) שגדולה צעקה שקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו, ודקדק ואמר 'מכל ימיו', לומר שבכל מה שהיה טרם לכך בעולם, ובכל פעם שהיתה ידו בצד ההסתרה למלכותא דשמיא, הנה על ידי הצעקה נתקן הכל.

ולכן כאשר ראה שמואל הנביא שיש צד של הסתרה למלכותא דשמיא כאשר בקשו ישראל בימיו שישפטם וילך לפניהם מלך ככל הגויים, עד שגרם הדבר לבסוף לפגם במלכותו של שאול כאשר לא קיים בשלימות את אשר ציווהו השי"ת לבטל לגמרי את עמלק, שהיא מלכות דסטרא אחרא, כנגד כך תפס שמואל הנביא את הזעקה להשי"ת, וכנאמר אז (בשמואל א' טו, י"א) "ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה". כי הנה כמה דרכים הם בתפילה, וכמובא בתנחומא (ואתחנן, ג) שיש דרכי תפילה הנקראים תפילה, תחינה, רננה ועוד, ויש דרכי תפילה הנקראים צעקה, זעקה, שוועה, וידע שמואל הנביא שבזעקה לבד יוכל לתקן איזה דבר מהפגם שנעשה ולהציל את ישראל ממידת הדין הנמשכת מהסתרת מלכותו יתברך, ועל כך אמר רבי ברכיה שם בזוהר שמות (בדף כ ע"א) ששבאותה שעה הניח שמואל הכל ולקח צעקה משום שקרובה היא אצל הקב"ה יותר מן הכל, וכמו שכתוב (בשמות ג, ט) "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי", כי היתה צעקתו של שמואל כדוגמת זעקת ישראל אל הקב"ה במצרים, שרק מכוחה זכו לצאת מתחת הסתרת מלכותו יתברך ומגלות לגאולה, וכנאמר במרדכי "ויזעק זעקה גדולה ומרה" (אסתר ד, א), שהיתה זעקתו כנגד זעקת עשיו שזעק "זעקה גדולה ומרה עד מאד" כאשר ניטלו ממנו הברכות על ידי יעקב, כמו שאמר רבי חנינא בבראשית רבה (טו, ד) ובאסתר רבה (ח, א), והוא כל הכח שיש לאדם על ישראל שהכל הוא מכח אותה זעקה של עשיו, וכאשר מתבונן האדם במצוקה של ישראל עד שזועק להשי"ת, מבטל הוא בזה את זעקתו של עשיו ומבטל את הדינים במעלה גדולה ועצומה מאד.

והנה עיקר הזעקה האמורה היא שיהיה האדם זועק תמיד במחשבתו ובליבו אל השי"ת, והיא גדולה מן התפילה, וכמו שאמרו שם בזוהר שמות (בדף כ

קחו חלק במפעל הקודש

יחזקאל

אורח חיים וישיבה
רשת התורה והמצוות

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com